

ної культури та спорту визначаються процесами його комерціалізації, яка розділила аматорський та професійний спорт;

– основним фактором, який визначає особливості управління в професійному спорті, є той, що він є частиною галузі розважальних послуг. Це потребує постійного моніторингу зовнішнього середовища, організації потужної реклами, розробки специфічних методів мотивації спортсменів та ін.;

– в некомерційних організаціях та установах основу фінансування складають державні кошти, а специфіка управління обумовлена соціальною спрямованістю даних організацій;

– некомерційні організації в сфері фізичної культури та спорту як правило фінансуються та управляються державою. На сьогодні важливим завданням вдосконалення системи державного управління галуззю є її децентралізація та розширення процесів регіоналізації, що відповідає сучасним європейським тенденціям менеджменту у зазначеній сфері. Однак, суттєвою вадою цього процесу є нездатність місцевих органів влади забезпечувати фінансування широкомасштабних проєктів розвитку спортивної інфраструктури;

– під час реформування системи управління розвитком фізичної культури та спорту необхідно максимально використовувати існуючий досвід розвинутих країн, де функції державного управління виконуються виключно відносно Олімпійського руху, та залучення в фізкультурний рух максимально широких верств населення, в той час, як управління комерційною складовою має бути побудовано на суто ринкових механізмах з урахуванням останніх досягнень сучасного менеджменту.

Список джерел

1. Гадаїчук Д.Л. Результати досліджень з питань використання фінансових ресурсів організаційно-управлінськими структурами у спорті вищих досягнень/ Д.Л. Гадаїчук // Педагогіка, психологія та медико-

біологічні проблеми фізичного виховання і спорту. - 2004.- №13. - С.29 -39.

- Галкин В.В. Экономика спорта и спортивный бизнес : учебное пособие для студентов высших учебных заведений / В.В. Галкин. - М.: Кнорус, 2006. – 291 с.
- Куделко В.С. Організація і технологія управління фізичною культурою і спортом в системі районного територіально - адміністративного утворення. – Рукопис. Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата наук з фізичного виховання і спорту за спеціальністю 24.00.02. – Фізична культура, фізичне виховання різних груп населення. – ХДАФК, – Харків, 2005. – 22 с.
- Кузьменко О.О. Реалізація державної програми у сфері фізичної культури і спорту/ О.О. Кузьменко // Науковий вісник молодих вчених. – 2010. – Вип. 1 (1). – С.225-229.
- Кузьменко О.О. Сучасний стан державного управління фізичною культурою й спортом в Україні та Європі/ О. О. Кузьменко// Приступа Є. «Спорт в Україні може консолідувати націю»/ Є. Приступа// [Електронний ресурс] режим доступу: http://www.nbu.gov.ua/portal/Soc_GumDtr_du2011_3filesDU311_07
- Павелко А. Спорт як специфічний об'єкт державної політики (на прикладі футболу)/ А. Павелко // Актуальні проблеми державного управління. – 2007. – Вип.1 (27). – С.76-82.
- Плошинська А. Розвиток державної політики в галузі фізичної культури та спорту в сучасній Україні / А. Плошинська // Молода спортивна наука України. – 2008. – Вип. 12, Т. 2. - С. 158 - 162.
- Приступа Є. «Спорт в Україні може консолідувати націю» / Є. Приступа// [Електронний ресурс] режим доступу: <http://ldufk.edu.ua/index.php/inPage27/articles/jevgenpristupa-sport-v-ukrajini-mozhe-konsoliduvati-naciju.html>
- Сериков Г.Н. Управление физкультурно-спортивной деятельностью: теоретический аспект. Уральский гос. ун-т физ. культуры / Г.Н. Сериков, С.Г. Сериков. – Челябинск: УралГУФК, 2011. – 151с.
- Физическая культура и спорт в Российской Федерации: Сб. ст. ВНИИФК. – М.: Импульс-Принт, 2000. – 215 с.

О. Мірошніченко

академік АЕН України

м. Миколаїв

ЕКОНОМІЧНА БЕЗПЕКА УКРАЇНИ: СТАН І ДОСЛІДЖЕННЯ ПИТАННЯ (ПОГЛЯД СКРІЗЬ 20-РІЧЧЯ НЕЗАЛЕЖНОСТІ)

Законом «Про основи національної безпеки України» визначається що національна безпека України, як «захищеність життєво важливих інтересів людини і громадянина, суспільства і держави, за якої забезпечуються сталий розвиток суспільства, своєчасне виявлення, запобігання і нейтралізація реальних та потенційних загроз національним інтересам», досягається шляхом проведення виваженої державної політики у політичній, економічній, соціальній, воєнній, екологічній, науково-технологічній, інформаційній та ін. сферах [1]. Забезпечення економічної та інформаційної безпеки, нарівні із захистом суверенітету і територіальної цілісності України, відноситься Конституцією України до найважливіших функцій держави [2].

Проблема у загальному плані полягає в тому, що внаслідок притаманних нашому часу глобалізаційних економіко-політичних процесів наприкінці ХХ – початку ХХІ ст. у центрі уваги на зміну військово-політичній складовій постає саме економічна безпека. Для України ж актуальність питання економічної безпеки у першу

чергу обумовлюється перманентно критичним станом національної економіки, який, на думку автора, є наслідком суто вітчизняних проблем, лише усугубленим світовими кризовими явищами.

Дослідження у даному напрямку проводилися такими вітчизняними вченими як З. Варналій, О. Власюк, В. Геєць, В. Горбулін, Я. Жаліло, А. Качинський, В. Предборський та рядом інших вчених і практиків, окремо потрібно відзначити вклад таких дослідників, як І. Білько, В. Мунтян, Г. Пастернак-Таранушенко та В. Шлемко, праці яких фактично поклали початок вивченню зазначеного комплексу питань за часів незалежності України [3-11]. Метою даної роботи є аналіз забезпечення та дослідження питання економічної безпеки України протягом 20 років незалежності шляхом вивчення оцінок національними експертами стану основних складових незалежно від того чи прямо вони входять до системи економічної безпеки, чи опосередковано впливають на неї.

При цьому одразу потрібно визнати, що не зважаю-

чи на те, що «коректне визначення поняття економічної безпеки має визначальне значення для коректного формування державної політики в економічній сфері загалом», на сьогодні як в Україні, так і за її межами, відсутнє єдине розуміння щодо визначення даної категорії, сучасними вітчизняними та зарубіжними дослідниками, виходячи з того, що «поняття економічної безпеки належить до числа тих, які, з одного боку, всім інтуїтивно зрозумілі, а, з іншого, важко визначаються в досить коректній та вичерпній формі», представлено цілий ряд східних визначень даного поняття, які розрізняються певними нюансами, відстоюваними їхніми авторами з тим чи іншим ступенем обґрунтованості [3-5; 7-13].

Відстоюючи оцінку ролі економічної безпеки як визначальної складової системи національної та міжнародної безпеки, зазначимо, що переважна частина вирішення усіх глобальних та локальних проблем на національному і міжнародному рівні лежить саме в економічній площині, і з одного боку, критичний стан економіки, у т.ч. безпосередньо впливаючи на соціально-психологічний стан населення, обумовлює можливість виникнення загроз в інших сферах національної безпеки, а з іншого – саме стан економічного розвитку країни визначає рівень можливості фінансування виконання державних програм по забезпеченню необхідного рівня безпеки по всіх напрямках [18, с. 8-9].

Акцентуємо увагу також на тому, що відсутньою є і спільна позиція щодо термінології зазначеного питання, зокрема ряд дослідників продовжують застосовувати для визначення складової національної безпеки в економічній сфері словосполучення «економічна безпека держави» [3; 5; 8; 11; 12], інші – «національна економічна безпека» [6; 13-16]. Показовим у цьому є те, що і у тексті нормативного документа – «Методики розрахунку рівня економічної безпеки України» економічна безпека визнається навіть у якості «головної складової національної безпеки держави», хоча з іншого боку потрібно відзначити позитивність визнання на нормативному рівні важливості її ролі у системі забезпечення нацбезпеки. [17].

Автор у цьому плані продовжує доводити, що розуміння всього комплексу питань забезпечення економічної безпеки на рівні країни не може обмежуватися використанням терміну «економічна безпека держави» і вживання у цьому контексті терміну «національна економічна безпека» є більш доцільним і коректним, оскільки об'єктивною реальністю є неповна відповідність національних інтересів, основу яких складають життєво важливі інтереси особистості і суспільства, та державних інтересів, тобто інституціональних інтересів політичної влади суспільства [13, с. 113-114; 18, с. 11; 19, с. 129]. Цей нюанс зокрема знайшов підтвердження на законодавчому рівні, оскільки, як зазначалося, законом чітко розділяється захищеність інтересів «людини і громадянина, суспільства і держави» [1].

Немає спільної думки і відносно структурних складових системи економічної безпеки, наприклад:

– В. Шлемко та І. Білько (1997 р.) виділялася зовнішньоекономічна безпека та внутрішні складові економічної безпеки, до яких відносилися: сировинно-ресурсна, енергетична, фінансова, воєнно-економічна, технологічна, продовольча безпека, а також – соціальний, демографічний та екологічний аспекти [9, с. 143];

– В. Мунтяном (1999 р.) також розділялися зовнішньоекономічна безпека та внутрішні складові економічної безпеки, серед яких розглядалися: сировинно-ресурсна, енергетична, фінансова, воєнно-економічна, інформаційна, технологічна, продовольча, соціальна, демографічна, екологічний безпека та тіньова економіка [10, с. 459];

– В. Гесць, М. Кизим та інші автори (2006 р.) в якості

основних структурних складових елементів економічної безпеки виділяють енергетичну, фінансову, соціальну, інноваційно-технологічну, продовольчу, зовнішньоекономічну, демографічну та екологічну безпеку [5, с. 14].

– відповідно до методики розрахунку рівня економічної безпеки (2007 р.) її складовими вважаються: макроекономічна, фінансова, зовнішньоекономічна, інвестиційна, науково-технологічна, енергетична, виробнича, демографічна, соціальна та продовольча безпека [17];

– З. Варналій, П. Мельник та інші дослідники (2009 р.) зазначають, що економічна безпека містить такі основні складові, як фінансова, енергетична, науково-технологічна (далі по тексту – «інноваційно-технологічна» – *О.М.*), продовольча, соціальна, трудоворесурсна та зовнішньоекономічна безпека країни [3, с. 34].

Потрібно підкреслити, що як зазначалося вище, соціальна, воєнна, екологічна, науково-технологічна та інформаційна безпека відповідно до закону «Про основи національної безпеки України» розглядаються як окремі сфери національної безпеки України, разом з політичною, економічною, та ін. сферами, а не як складові економічної сфери [1]. Крім цього, на думку автора, нехтування сировинно-ресурсною складовою економічної безпеки теж є недостатньо обґрунтованим, навпаки, можливо було б доцільним розглядати енергетичну складову, не зважаючи на їх важливість, в якості одного з елементів сировинно-ресурсної складової. Оскільки її критичність для України викликана скоріше відсутністю на рівні держави адекватних дій відносно нормалізації питання енергозабезпеченості економіки, ніж потенційною відсутністю можливості забезпечення енергоресурсами за рахунок внутрішніх та зовнішніх джерел за адекватною ціною.

Розбіжності ж у підходах, на нашу думку, пояснюються перш за все високим рівнем взаємного впливу та взаємозалежності між складовими елементами системи національної безпеки. Наприклад, забезпеченість населення питною водою може розглядатися і як складова продовольчої, і як ресурсної безпеки країни. Та і продовольча безпека О. Власюком зокрема розглядається у якості одного з елементів структури національної безпеки наряду з економічною, політичною, військовою, правовою, енергетичною, інформаційною, науково-технічною, соціальною, екологічною, демографічною, інтелектуальною та духовно-культурною [4, с. 24]. Крім цього, ті показники продовольчої та демографічної безпеки, що використовуються при проведенні аналізу рівня економічної безпеки відповідно до згадуваної методики, дають можливість певною мірою обґрунтовано віднести їх до соціальної складової національної безпеки, ніж до економічної.

З іншого боку, маючи намір поглиблюватися у розгляд теоретичних аспектів даного питання, маємо визнати, що врахування внеску зазначених складових при проведенні визначення рівня економічної безпеки є певною мірою доцільним, оскільки вони впливають на рівень виробництва і конкурентоспроможності продукції, стан і відновлення трудового потенціалу та соціальну стабільність в країні і, таким чином, мають безпосередній вплив на рівень економічної безпеки, що і обумовило їх включення як до зазначеної методики розрахунку рівня економічної безпеки, так і до відповідних варіантів систематизації.

Зокрема відносно сировинно-ресурсного аспекту забезпечення економічної безпеки В. Шлемко, І. Білько та В. Мунтян у 1996-1999 рр. зазначали, що «Україна за різноманітністю корисних копалин, за кількістю родовищ на одиницю площі належить до найзабезпеченіших мінеральними ресурсами країн світу», на її частку у

1990-1991 рр. припадало: 20% світового обсягу виплавки чавуну; 10% світового видобутку залізних руд; 24,5% – марганцевих руд; 4% – кам'яного вугілля; 14,8% – природної сірки; 9,5% – світового виробництва цукру, при тому, що населення України становило менше 1% населення світу. При цьому «головна проблема полягає в тому, що значна частина мінеральної сировини експортується за кордон, щоб вивозити виготовлену з неї продукцію». Експертами відзначалася необхідність прискореного розвитку вугільної промисловості України (як «гаранта її енергетичної та економічної незалежності»), диверсифікації джерел надходження в Україну енергоносіїв, реалізації заходів енергозбереження, нарощування обсягів видобутку газу, створення в Україні власного ядерно-паливного циклу тощо. Також визнавалося, що: «гіпертрофована структура споживання паливно-енергетичних ресурсів із завищеною часткою газу та величезною марнотратністю в цій сфері негативно впливає на забезпечення енергетичної безпеки», «Україна є найбільшим у світі імпортером природного газу, посідає третє місце в світі за обсягом його використання і перше місце за споживанням на душу населення», і умови, які мають місце у ПЕК, негативно впливатимуть на економічну безпеку України в цілому, на життєдіяльність всіх сфер економіки і населення, соціально-економічну стабільність суспільства [9, с. 37-43; 10, с. 111].

Стосовно фінансового аспекту дослідниками підкреслювалося, що: «фінансова система України ще не набула рис, притаманних ринковій економіці»; дезорганізація цієї системи, що йде поряд з її криміналізацією створює значну загрозу економічній безпеці України; вкрай негативно позначається на забезпеченні національної безпеки; розбалансованість Державного бюджету виступає головним дестабілізуючим чинником кризи державних фінансів, і хибна практика його щорічного несвоєчасного прийняття, криза платежів призводить до формування так званої боргової економіки, в якій головним боржником виступає держава; становлення і розвиток банківської системи України відбувається в умовах постійної зміни економічної кон'юнктури і непередбаченої перспективи, що позначається на нестабільності багатьох українських банків; неспроможність національної валюти виконувати функцію накопичення тощо. А також те, що існуюча податкова система «є непомирним тягарем для товаровиробників, пригнічує виробництво, провокує несплату податків у бюджет держави і створює серйозну загрозу економічній безпеці України» [9, с. 43-49; 10, с. 127].

Розглядаючи зовнішньоекономічний аспект, експерти визнавали, що «масовий наплив імпортованої продукції посилює деградацію національної промисловості і збільшує лави безробітних» та зростання протягом останніх років експорту з його гіпертрофованою структурою і сировинною спрямованістю на тлі зниження обсягів національного виробництва також неможна вважати досягненням, а лише невиправданим марнотратством національних ресурсів. Крім цього ще 15 років тому фахівцями державної аналітичної установи – Національного інституту стратегічних досліджень (на той час входив до структури РНБО України, зараз – Адміністрації Президента – *О.М.*), офіційно підтверджувалося, що «Україна розраховується за всі енергоносії, в тому числі і за газ, за світовими цінами, а плата російською стороною за транзит однієї тисячі кубометрів газу на 100 кілометрів становить менше, ніж в європейських країнах», «так само надзвичайно мізерна плата за зберігання російського газу в підземних газосховищах України», «облік надходження імпортованого в Україну газу здійснюється практично на російській стороні кордону, що не сприяє забезпеченню належно-

го контролю за обсягами його надходження» тощо (що у свою чергу, має безпосереднє відношення і до енергетичної, і до бюджетної та ін. складових) [9, с. 21-23, 77].

Відносно технологічного аспекту відзначалася необхідність структурної перебудови економіки, «яка повинна враховувати необхідність технологічних зрушень та модернізації промисловості» і відсутність дієвої промислово-технологічної політики унеможливило припинення катастрофічного падіння виробництва, проведення назрілої структурної перебудови господарського комплексу країни, розв'язання проблеми вдосконалення управління його галузями, підтримання належного рівня обороноздатності, розвиток інтеграційних та коопераційних процесів, вихід з енергетичної кризи, збереження науково-технологічного потенціалу, запобігання подальшій руйнації довкілля, підвищення добробуту населення [9, с. 53-55; 10, с. 210].

Стосовно стану продовольчої безпеки визнавалося, що необхідність її забезпечення вимагає підтримання відповідного рівня продовольчого самозабезпечення, що передбачає використання державної підтримки вітчизняних виробників сільськогосподарської продукції та вжиття заходів імпортного контролю з метою захисту власних виробників від іноземної конкуренції. Підкреслювалося, що площа сільськогосподарських угідь в Україні становить 41,9 млн. га, у т.ч. – 33,3 млн. га ріллі, що у розрахунку на 1 жителя України складає 0,81 га сільгоспугідь, у т.ч. 0,62 га ріллі, тоді як у середньому по Європі ці показники становлять відповідно 0,44 і 0,25 га. При цьому наводився висновок, що для профілактики багатьох захворювань, збереження здоров'я та генофонду нації необхідне повноцінне харчування населення, а «існуючий стан споживання продовольчих товарів не відповідає вимогам нормального відтворення робочої сили в Україні» (що повною мірою відноситься і до демографічного аспекту – *О. М.*) і неспроможність людей прогодувати себе, сім'ю вкрай негативно впливає на соціально-політичну ситуацію в Україні, викликає роздратування, озлобленість, які «можуть спровокувати соціальний вибух» [9, с. 55-61; 10, с. 216].

Відносно розвитку ілєгального («тіньового») сектору національної економіки, зазначалося, що співвідношення чинників його розширеного відтворення дозволяє спостерігати характерні риси т. зв. латиноамериканської моделі, коли спостерігається наявність одного могутнього фінансового або пов'язаного з природними багатствами джерела валютних надходжень, формування «вузького кола надбатої еліти, що служить опорою влади, зростаючись з нею, й складається з осіб, що мають доступ до вказаного джерела» та «насилене утримання основної маси населення у стані малої забезпеченості» [10, с. 269-270].

Усе вищенаведене дозволяє дійти висновку відносно того, що вітчизняні фахівці приділяють значну увагу дослідженню теоретико-методологічних аспектів економічної складової національної безпеки, загроз національній економіці, їх джерел, сили і спрямованості, розробки заходів, прийомів і методів забезпечення національної економічної безпеки. Крім цього треба підкреслити і те, що на державному рівні проведено значну роботу по формуванню нормативно-правової бази забезпечення національної безпеки, у т.ч. і у економічному плані [20, с. 162].

З іншого боку не вартє додаткового доведення те, що у практичному плані переважна більшість проблем, які ще 10-15 років тому на професійному рівні були чітко визначені в якості загроз національній безпеці, залишилися невирішеними чи навіть поглибилися. Яскравою ілюстрацією цього є «газове питання», коли нездатність чисельних «різнокольорових» урядів

розв'язати цю проблему, що спустошує вітчизняну економіку і є постійною загрозою національній безпеці впродовж усього часу незалежності, призвело до того, що Україна платить за газ «братській» РФ вже навіть дорожче, ніж європейські країни-споживачі.

Відносно стану питання технологічної складової потрібно визнати, що Україна мала найкращий промисловий потенціал на момент розпаду СРСР, але й тоді її промисловість у своєму розвитку відставала від провідних країн світу приблизно на 20 років. За роки незалежності національну промисловість не тільки не було модернізовано, – вона була фактично винищеною, нормально функціонують окремі підприємства добувної, харчової та легкої промисловості, лише частина яких за своїм технологічним забезпеченням відповідає сучасним вимогам.

Споживчий ринок є майже повністю заповненим продукцією імпортного виробництва, і той стан речей, коли в Україні впродовж останніх років імпортується польська свинина, цукор виготовляється із тростинної сировини, у 2010 році для внутрішнього споживання почала завозитися картопля з Єгипту та у 2011 – гречка з Китаю, враховуючи потенційні можливості нашої держави, міг би розглядатися в якості жарту, якби не був підтвердженням критичного стану продовольчого, зовнішньоекономічного та соціальних аспектів безпеки.

У напрямку забезпечення фінансової складової вирішеними можна вважати питання бартеризації розрахунків та кризи неплатежів, а також несвоєчасного прийняття Державного бюджету, хоча факти штучного стримування регіональними структурами Держказначейства платежів бюджетних установ і організацій наприкінці 2012 року та блисквичне прийняття «більшістю» Верховної ради Держбюджету-2013 навіть без вичення депутатами порівняльних таблиць із внесеними поправками також не дозволяє впевнено сприймати позитивні зрушення у цьому напрямку [21].

Окремих підтвердженням збереження зазначених проблем є і схвалена у 2012 році Кабінетом міністрів Концепція забезпечення національної безпеки у фінансовій сфері, якою серед явищ і чинників, що можуть призвести до створення зовнішніх загроз національній безпеці у фінансовій сфері визнаються: обмеженість доступу до міжнародних фінансових ринків; значна залежність від експортно-імпоротної діяльності; погіршення стану зовнішньої торгівлі, зростання дефіциту платіжного балансу, зокрема рахунка поточних операцій; значна залежність від зовнішніх кредиторів; вплив світових фінансових криз на фінансову систему держави [22].

До явищ і чинників, що можуть призвести до створення внутрішніх загроз національній безпеці у фінансовій сфері Концепцією відносяться: нестабільність та недосконалість правового регулювання у фінансовій сфері; нерівномірний розподіл податкового навантаження на суб'єктів господарювання, що зумовлює ухилення від сплати податків та вплив капіталу за кордон; вплив капіталу за кордон внаслідок погіршення інвестиційного клімату; низький рівень бюджетної дисципліни і незбалансованість бюджетної системи; збільшення обсягу державного боргу; тінізація економіки; недостатній рівень золотовалютних резервів; значний рівень доларизації економіки; істотні коливання обмінного курсу національної валюти, не обумовлені дією макроекономічних факторів; слабкий розвиток фондового ринку, зокрема в частині застосування механізмів обліку та переходу прав власності на цінні папери, а також забезпечення захисту прав інвесторів на фондовому ринку; недостатній рівень капіталізації фінансової системи [22].

Щодо податкової системи, то вона так і залишається непомірним тягарем, створюючи «серйозну загрозу економічній безпеці України», обумовлюючи «ухилення від сплати податків та вплив капіталу за кордон», і номінальне зниження ставок окремих податків, хоча і є позитивним кроком, не може вважатися вирішенням питання зниження існуючого високого рівня оподаткування.

Відносно рівня іллегалізації економіки, то він за цей час виріс не менше ніж вдвічі і на сьогодні значно перевищує 50% від ВВП, хоча за умов, що склалися, на думку автора іллегальний сектор (за виключенням його суто кримінальної складової, яка за оцінками фахівців зазвичай складає від 5 до 25%) крім негативної певною мірою виконує і позитивну функцію, виступаючи стабілізуючим чинником, який дозволяє зменшити рівень деструктивного впливу на підприємницьке середовище з боку державних органів, сприяючи таким чином функціонуванню легального сектору економіки [23, с. 99]. Варто також погодитися з В. Мунтіяном відносно характерних рис «латиноамериканської моделі», що проявляються все більш явно, при цьому потрібно зазначити, що в українській реальності в якості одного з основних джерел фінансових надходжень для декількох угруповань владно-фінансової «еліти» виступають кошти державного та місцевих бюджетів, конкурентна боротьба за доступ до яких стала додатковою причиною ускладнення стану як економічної, так і політичної та соціальної складових системи національної безпеки.

Окремо потрібно підкреслити, що у контексті економічної безпеки не те, що погіршення, а навіть тривала невіршеність якоїсь окремої економічної проблеми не може розглядатися у якості того, що ця проблема так і залишилася «просто» невіршеною, це означає, що протягом усього цього часу (у нашому випадку – вже більш ніж 20 років незалежності) вона негативно впливає на стан економіки України, у т.ч. і знижуючи рівень її економічної безпеки.

За роки незалежності на рівні найвищої ланки управління країною послідовно змінили один одного 4 президенти, 6 складів парламенту та 17 складів уряду України, і при цьому, незважаючи на розробку та прийняття значної кількості нормативно-правових документів, відсутній будь-який натяк на наявність реальних практичних результатів відносно суттєвого покращення стану забезпечення її економічної безпеки. Основою державної політики останнім часом стали нищівна критика попередників та задовбювання населення соціальними видатками та обіцянками, а не вирішення реальних виявлених проблем, які у т.ч. є і загрозами економічній безпеці. Це зокрема дозволяє дійти висновку про те, що саме внутрішньополітичні аспекти на сучасному етапі мають визначальний вплив щодо збереження загрозово критичного стану економічної безпеки, створюючи постійноіснуючу загрозу усій системі національної безпеки і навіть – самій незалежності України.

Стратегією національної безпеки чітко підкреслюється, що належне фінансове і матеріально-технічне забезпечення виконання передбачених нею заходів має спиратися на сталий і динамічний розвиток національної економіки та розширення фінансових можливостей держави [24]. Довготривале перебування економіки України у кризовому стані наполегливо вимагає реалізації на державному рівні системно-комплексної програми дій, спрямованої на відродження економічного потенціалу, підвищення рівня забезпеченості національної безпеки та її економічної складової, визначення дестабілізуючих факторів, локалізації їх негативного впливу, проведення попереджувальних заходів, своєчасної компенсації відхилень від нормального стану, що у

свою чергу обумовлює необхідність проведення подальших наукових розробок у цьому напрямку.

Список джерел

1. Закон України «Про основи національної безпеки України» від 19.06.03 №964-IV.
2. Конституція України, прийнята 28 червня 1996 р.
3. Економічна безпека : навч. посіб. / З.С. Варналій, П.В. Мельник, Л.Л. Тарангул та ін.; за ред. З.С. Варналія. – К.: Знання, 2009. – 647 с.
4. Власюк О.С. Теорія і практика економічної безпеки в системі науки про економіку / О.С. Власюк. – К.: Нац. ін-т пробл. міжнар. безпеки при РНБО України, 2008. – 48 с.
5. Моделювання економічної безпеки: держава, регіон, підприємство / В.М. Гець, М.О. Кизим, Т.С. Клебанова та ін.; за ред. В.М. Гейця. – Х.: ВД «Інжек», 2006. – 240 с.
6. Горбулін В.П., Качинський А.Б. Пріоритетність національних інтересів у світлі стратегії національної безпеки України // Стратегічна панорама. – 2005. – №3. – С. 11-18.
7. Жаліло Я. Стратегія забезпечення економічної безпеки України. Пріоритети та проблеми імплементації // Стратегія національної безпеки України в контексті досвіду світової спільноти. – К.: Сатсанга, 2001. – 224 с.
8. Предборський В.А. Економічна безпека держави. – К.: Кондор, 2005. – 391 с.
9. Шлемко В.Т. Економічна безпека України: сутність і напрямки забезпечення / В.Т. Шлемко, І.Ф. Бінько. – К.: НІСД, 1997. – 144 с.
10. Мунтян В.І. Економічна безпека України. – К.: КВЦ, 1999. – 462 с.
11. Пастернак-Таранушенко Г.А. Економічна безпека держави. – К.: ІДУСКМУ, 1994.
12. Економічна безпека : навч. посіб. / О.Є. Користін, О.І. Барановський, Л.В. Герасименко та ін.; за ред. О.М. Джужі. – К.: Алерта; КНТ; Центр учбової літератури, 2010. – 368 с.
13. Мірошніченко О.В. Теоретичні аспекти дослідження питання національної економічної безпеки / О.В. Мірошніченко // Вісник економічної науки України. – 2007. – №2(12). – С. 110-115.
14. Зацеркляний М.М. Основи економічної безпеки : навч. посіб. / М.М. Зацеркляний, О.Ф. Мельников. – К.: КНТ, 2009. – 337 с.
15. Возжеников А.В. Национальная безопасность: теория, практика, стратегия. – М.: НПО «Модуль», 2000. – 240 с.
16. Общая теория национальной безопасности / Под. ред. А.А. Прохожева. – М.: РАГС, 2002. – 320 с.
17. Методика розрахунку рівня економічної безпеки України, затв. Наказом Міністерства економіки України від 02.03.07 №60.
18. Мірошніченко О.В. Визначальні функції системи національної економічної безпеки / О.В. Мірошніченко. – Науковий вісник Волинського державного університету. Економічні науки. №12. – Луцьк: ВДУ ім. Л. Українки, 2007. – С. 8-11.
19. Мірошніченко О.В. Економічна безпека як складова комплексної системи національної безпеки України / О.В. Мірошніченко. – Вісник Східноукраїнського національного університету ім. В. Даля. – Луганськ, 2010. – №12(154). – С. 125-132.
20. Мірошніченко О. Нормативно-правові засади формування системи національної економічної безпеки України / О. Мірошніченко // Підприємство, господарство і право. – 2007. – №11. – С. 161-165.
21. Голосування наосліп: Рада ухвалила бюджет і пішла в небуття [Електронний ресурс] Режим доступу: fakty.ictv.ua/ua/index/view-media/id/26138.
22. Концепція забезпечення національної безпеки у фінансовій сфері, схвал. розп. Кабінету міністрів України від 15.08.2012 р. №569-р.
23. Мірошніченко О.В. Вплив ілєгалізаційних процесів на економічну безпеку України / О.В. Мірошніченко // Вісник економічної науки України. – 2009. – №2(16). – С. 96-101.
24. Стратегія національної безпеки України, затв. Указом Президента України від 12.02.2007 р. №105/2007.

В. Никифорова

г. Донецьк

СОВРЕМЕННЫЕ ПОДХОДЫ К РАЗРАБОТКЕ СТРАТЕГИЙ В КОНТЕКСТЕ ОСНОВНЫХ ЭКОНОМИЧЕСКИХ ТЕОРИЙ

Разработка научно обоснованных стратегий развития на микро-, мезо- и макроуровне и непрерывное совершенствование процесса стратегического управления в условиях возрастающей неопределенности и динамичности внешней среды является на сегодняшний день одним из самых актуальных направлений фундаментальных и прикладных исследований, приобретает особую целесообразность в период кризиса и усиливающихся мировых тенденций к смене господствующей экономической парадигмы. Последнее обусловлено значительным изменением условий хозяйствования, включая глобализацию и ускоренные темпы технико-технологического прогресса, а также синтез и взаимопроникновение друг в друга на паритетных основах идей различных областей знаний.

Целью статьи является выявление особенностей теоретических подходов к стратегическому управлению и разработке стратегий в современных условиях.

Для ее реализации были проанализированы и определены главные особенности разработки стратегий и стратегического управления в контексте неоклассической, институциональной и эволюционной экономических теорий.

Информационной базой статьи выступают научные работы зарубежных и украинских ученых по проблемам стратегического управления и разработки стратегий и исследования в области главных направлений развития современной экономической теории.

В историческом контексте исследование вопросов стратегического управления и разработки стратегий на первоначальном этапе осуществлялось с позиций классической и неоклассической экономической теории, представителями которой были Э. фон Бем-Бевек, К. Бруннер, Дж. Бьюкенен, Л. Вальрас, Ф. фон Визер, У. Джевонс, Дж.Б. Кларк, Р. Лукас, А. Маршалл, А. Мельцер, К. Менгер, Л. Фон Мизес, В. Парето, П. Самуэльсон, Р. Солоу, И. Фишер, М. Фридмен, Ф. фон Хайек, А. Шварц, и многие другие.

Среди главных методологических посылок неоклассической теории, определяющих особенности ее подхода к стратегическому управлению можно выделить:

- ориентация на рациональный индивидуализм как основополагающий принцип экономической деятельности, когда главной целью является максимизация дохода;
- функционирование хозяйствующих субъектов в условиях свободной конкуренции и рыночного либера-